

ΔΙΝΟΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΗΛΙΑ ΖΕΡΒΟΥ ΙΑΚΩΒΑΤΟΥ.

ΤΟΜΟΣ Β΄.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ « Η ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ. »

1882.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. Σεπτέμβριος 1882. ΤΕΥΧΟΣ Ζ'.

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΚΑΙ ΠΥΛΩ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

(Συνέχ. και τέλος. Ίδ. Τεύχ. Ε'.)

Ἐς διαλάβωμεν ἤδη μετὰ τῆς αὐτῆς συντομίας
καὶ περὶ τῶν ἐν Πύλῳ θριαμβευσάντων νέων Φιλελ-
λῆνων, ποιῶντες καὶ ἐνταῦθα τὴν ἐναρξιν ἔκ τινων

συνοπτικῶν ἰδεῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐμπολέμων τότε μερῶν.

Ποία ἦτον ἡ κατάστασις τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐπροκινδύνευσαν οἱ νέοι Φιλέλληνες; Ποία δὲ καὶ ἡ τῆς ἀντιχριστιανικῆς Τουρκίας; Τίνες ἦσαν οἱ τὸν ἐν Πύλῳ Τουρκοαιγύπτιον στόλον κατατροπώσαντες νέοι Φιλέλληνες;

Ἡ χριστιανικὴ Ἑλλάς δὲν ἦτο βεβαίως ὡς ἡ ἀρχαία ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος, οὔτε πολιτισμένη καὶ ἀπηλλαγμένη ὑπὸ ἀλλοεθνῶν πιέσεων καὶ φόβων· αὐτὴ ἀπεναντίας καταστάσα λάφυρον βαρβάρου καὶ ἀλλοθρήσκου Ἀσιανῆς φυλῆς, τῆς Τουρκικῆς, εἶχεν ἐκλείψει ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐκ τῆς χορείας τῶν ζώντων ἐθνῶν, καὶ ἀναγραφῇ εἰς μόνην τὴν ἱστορίαν. Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν μακρὰν τοῦ χρόνου περίοδον, οὐ μόνον διῆγε βίον ἄσημον, πτωχόν καὶ δουλικόν, ἢ πλανητικόν καὶ ὄρεινόν, ἀλλὰ καὶ πλήρη βασάνων καὶ βιαιοπραγιῶν, ἢ σφαγῶν καὶ ἐρημώσεων, ἰδίων τῆς δεσποζούσης αὐτὴν ἀγρίας φυλῆς· τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις αὐτῆς.

Ἡ δὲ τῆς ἀντιχριστιανικῆς Τουρκίας ποία; — Αὕτη χαρακτηρίζεται ἀρκούντως ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν μετεχειρίζετο τὸν δουλωθέντα Ἑλληνισμόν. Δεσποτικὴ καὶ ἀπηνῆς ἐν τῇ διοικήσει, βάρβαρος καὶ ἀμαθὴς ἐν τῇ κοινωνίᾳ, μεμονωμένη ἐντὸς τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, φύσει αὐτῶν πολεμία καὶ μέχρι τινὸς ἐπίφοβος, ἐνεκα τοῦ πληθυσμοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, τοῦ κατακτητικοῦ πνεύματος καὶ τῶν πλουσιῶν αὐτῆς πόρων. Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ τῆς Τουρκίας κατάστασις. Τίνες δὲ τέλος πάντων ἦσαν καὶ οἱ νέοι Φιλέλληνες; — Περὶ τούτων θέλομεν κατωτέρω διαλάβει ἐκτενέστερον. Ἄς ἀκολουθήσωμεν ἐν

τοσοῦτω τὴν συνοπτικὴν ἀφήγησιν τῆς θέσεως τῶν δύο ἐθνῶν μέχρι τοῦ χρόνου τῆς ὀριστικῆς αὐτῶν διαφύξεως.

Ταῦτα συγκατάκου μὲν ἐν τῇ αὐτῇ γῶρᾳ, πλὴν συνέζων, ὡς συζῆ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἀσθενὴς δοῦλος μετὰ ἰσχυροῦ καὶ ὤμοῦ δεσπότου, διαθέτοντος κατ' ἀρέσκειαν περὶ τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας ἐκείνου. Τὸ μὲν Τουρκικὸν ἢ Ὀθωμανικὸν ἔθνος ὡς δεσπόζον καὶ ἐρασιχρήματον, ἀπελάμβανεν ὅλας τὰς ἀνέσεις τοῦ βίου, καὶ ὡς βάρβαρον, φανατικόν καὶ ἀλλόθρησκον ἐξετροχηλίζετο εἰς πᾶν εἶδος τυραννοπραγίας. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ὡς δεσποζόμενον καὶ δοῦλον, ἐδοκίμαζεν ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ταπεινωτικοῦ βίου, καὶ ὡς ἀσθενὴς καὶ χριστιανικόν, ἠνείχετο μεθ' ὑπομονῆς ὅλας τὰς ὀμότητας καὶ τὰς φαντασιοπληξίας τῶν τυράννων του. Συνεταράσσετο μὲν κάποτε ἐν τῇ μακρᾷ αἰχμαλωσίᾳ του, ὡς ὁ δέσμιος ἐντὸς τῶν ἀλύσεών του, εἴτε αὐθόρμητον, εἴτε ἠπατημένον ὑπὸ ἀλλοτρίων ὑποσχέσεων, πλὴν πάντοτε δυστυχῶς ἀπέτιε μὲ χειμάρρους ἀγνῶν αἱμάτων τὴν τόλμην τῶν ἀποπειρῶν του.

Ἐπέστη ὁμως, φαίνεται, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου περὶ τὸ 1821, ὅτε θεορράλεον, ἀποφασιστικόν, στηριζόμενον εἰς μόνας τὰς ἐαυτοῦ δυνάμεις, εὐελπιζόμενον εἰς τὰς ἀπλὰς συμπαθείας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, καὶ ἐναποθέτον κυρίως τὴν τύχην του εἰς τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, ἔρριψε τὸν περὶ τῶν ὄλων κύβον, καὶ ἀναπετάσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἐκέρυξε τὸν ἀποχωρισμόν του ἐκ τῆς δεσποζούσης αὐτὸ βαρβάρου φυλῆς, καὶ τὴν ἀμετάθετον αὐτοῦ θέλησιν τοῦ ν' ἀνακτίσῃ διὰ τῶν ὀπλων τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν κληρονομίαν τῶν πατέ-

ρων του. Καίτοι λίαν άνισος ό άγων μεταξύ τών δύο έμπολέμων έθνών, καθίστατο έτι μάλλον δεινός και δυσεπίτευκτος, ώς εκ τών παρεμβαλλομένων προσκομμάτων υπό της επικρατούσης τότε έν τοις άνακτοβουλίαις πολιτικής, και ώς εκ της δλίγης συμπαιθείας, ήν κατά τά πρώτα αύτου έτη έδειξαν τά χριστιανικά της Εύρώπης έθνη.

Και μ' όλα ταυτα τό επαναστατήσαν έθνος, ού μόνον δέν όπισθοπόρησεν, ούδ' άπεθαβρόνθη, αλλά διετράνωσε μάλιστα τήν αυταπάρνησιν και τόν πατριωτισμόν του, δι' ών κατώρθωσε να επιτελέση θαύματα άνδρίας και ήρωισμού, εφάμιλλα τών αρχαίων προγόνων του, να διεγείρη επί τέλους και κατενθουσιάση τήν κοινήν έν Εύρώπη γνώμην, και να καταστήση τήν πολιτικήν πλείστων άνακτοβουλιών ευνοικωτέραν. Έπτά όλα έτη ήγωνίζετο μόνον τόν άνισον μέν, πλην γενναϊον και δικαϊον άγωνά τής έλευθερίας κατά της τυραννούσης αύτο άτιθάσσου φυλής, ότε πλέον αυτη αίσχυνομένη και εξαγριευμένη εκ της παρατάσεως και τών αλληπαλλήλων ήττών της, άπεφύσισε να συνενώση όσας ήπειρωτικάς και θαλασσίας δυνάμεις είχεν εισέτι διαθεσίμους έν Εύρώπη και έν Αίγύπτω, όπως καταπνίξη διά τοδ όγκου των τόν έγερθέντα και έν ξηρᾷ και έν θαλάσση άκαταδάμαστον αυτόν λέοντα. Όθεν τας μέν πεζικας αύτης δυνάμεις, συνεκέντρωσε κυρίως επί της Πελοποννήσου, τας δέ ναυτικάς, συγκειμένας έξ 120 πλοίων, έν τῷ λιμένι της Πύλου.

Ό ιστορικός και ώραϊος αυτος λιμήν, έντός τοδ όποιου επέπρωτο να παρασταθῆ εφάμιλλον τοδ άλλοτε εις τά ύδατα της Σαλαμίνος μεγάλου και Έλληνισωτηρίου δράματος, κείται προς τά δυτικά της

Πελοποννήσου παράλια. Εις τά δύο αύτου άκρα υπήρχον δύο φρούρια, έξ ών τό μέν άρκτικόν ήτο σχεδόν κατερειπωμένον, τό δέ νότιον μάλλον διατηρούμενον πλησίον τούτου ιδρύετο ή μικρά πόλις της Πύλου, έξ ης άπέιχε προς τά έσω έως 30 στάδια ό αρχαϊος τοδ Γερηνίου Νέστορος Μεσσηνιακός Πύλος, διότι ούτος ήτο κατά τόν Στράβωνα μεσόγειος, ώς προκύπτει και εκ τοδ τρίτου βιβλίου της Όδυσσεϊας, ένθα άφηγεϊται ή άφιξις τοδ Τηλεμάχου, αναζητούντος τόν πατέρα του, διότι αποβιβασθεις εις τήν ξηράν, ευρε τόν Νέστορα τελούντα μετα τών υϊών του θυσίαν εις τό ιερόν τοδ Σαμίου Ποσειδώνος (έκαλειτο Σάμιος εκ της εκει πλησίον κώμης Σάμου), όθεν μετα τό πέρας της θυσίας απήλθον εφ' άμάξης προς τήν πόλιν.

• Παϊδες έμοι, άγε, Τηλεμάχῳ κηλίτριχας ίππους

• Ζεύξασθ' εφ' άρματ' άγοντες, ίνα πρήσσησιν όδοιο. •

Εις τό στόμιον τοδ κόλπου ή λιμένος υπάρχει νησις άμφιμήκης, ασφαλίζουσα αυτόν, και επεκτεινομένη μέχρι τών δύο άκρων, σχηματίζει δύο εισόδους, έξ ών ή μέν προς άρκτον είναι άβαθής και στενόπορος, ή δέ προς μεσημβρίαν βαθυτάτη και ευρυτέρα. Η νησις αυτη, της όποιας ή περιφέρεια είναι δύο περίπου μιλίων, καλειται Σφακτηρία, όνομα δυσώνυμον, δοθέν ίσως εις αυτήν άνεκαθεν ως κακός οϊωνός μελλόντων δυστυχημάτων, ή και μεταγενεστέρως ως άθλητήριον σφαγής και βαρβαρότητος, διότι και επί τοδ Πελοποννησιακοδ πολέμου έποτίσθη υπό τοδ σίμοτος 400 Σπαρτιατών, σφαγέντων υπό τών Αθηναίων, και επί της επαναστάσεως τοδ 1821 υπό εκείνου 1000 Έλλήνων και τοδ σοφοδ Ιταλοδ και

γενναίου φιλελληνοσ Σάντα Ρόζα, σφαγέντων υπό τῶν Τούρκων.

Τοιοῦτος ἦτον ὁ λιμὴν ἐντὸς τοῦ ὁποίου προσωρμίσθη ὁ Τουρκοαιγύπτιος στόλος, καὶ εἰς τοιαύτην διέκειντο θέσιν τὰ δύο ἐμπόλεμα καὶ ἀδιάλλακτα πλέον ἔθνη, ὅταν ἡ λοιπὴ χριστιανικὴ Εὐρώπη, ἤρχισεν ὀπωσοῦν νὰ διατίθεται εὐνοϊκώτερον καὶ νὰ σκέπτηται σοβαρώτερον ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ἀγῶνος ἅπαντα σχεδὸν τὰ ἀνακτοβούλια τῆς Εὐρώπης, ἐξηγήθησαν λίαν δυσμενῶς κατ' αὐτῶν. Προγενέστεραι συνθῆκαι, συμφέροντα ἤδη στερεωμένα, φόβοι νεωτερισμῶν, ἀντιζηλίαι ἔθνικαί, καὶ ἀντιπάθειαι κατὰ τῆς ἐλευθερίας, διετήρουν καὶ ὑπέτρεφον κατὰ μᾶλλον ἢ ἦτιον τὰς φιλοτουρκικὰς αὐτῶν τάσεις, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων προέβαινον πολλάκις καὶ εἰς ἐμμέσους ἀντιδράσεις κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἴδου πῶς ἐξεφράζετο εἰς τινὰ αὐτοῦ διακοίνωσιν, ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Γαλλίας Γουλιεμινώ.

« Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν εἶναι ὠραῖος καὶ νόμιμος. Τὸ θάρρος μεθ' οὗ τὸν ὑπεστήριξαν οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀξιοθαύμαστον· ἀλλ' ἄραγε ἀρκεῖ τοῦτο ὅπως ἐξασφαλισθῇ ὁ θρίαμβος; Διστάζω, διότι ἡ Πύλη ἔχουσα ἀφθόνοους πόρους, δύναται νὰ παρατείνει ἐπ' ἀορίστω τὸν πόλεμον. Ἡ Εὐρώπη δυσκόλως σήμερον θὰ ἀναγνωρίσῃ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Ῥωσσία ἐπισήμως ἐξεφράσθη ἐναντίον τοιαύτης ἀποφάσεως· θέλει προστατεύει ἀπλῶς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐχὲ καὶ νὰ ἰδῇ αὐτοὺς ἀνεξαρτήτους. Τὰ αἰσθήματα τῆς Αὐστρίας εἶναι γνωστὰ, ἀναλλοίωτα καὶ σύμφωνα μετ' τὴν πολιτικὴν τοῦ Βιενναίου ἀνακτοβουλίου. Ἡ Ἀγγλία προσποιεῖται εὐνοίαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας,

ἀλλ' ἐπιδιώκει τὸ συμφέρον τῆς· αὐτὴ ἤθελεν ὑποστηρίξῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος, μόνον διὰ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρόοδον τῆς Ῥωσσίας. Αἱ τρεῖς αὐταὶ λοιπὸν Δυνάμεις εἶναι ἐχθραὶ τῶν Ἑλλήνων· μόνη ἡ Γαλλία δύναται εἰλικρινῶς νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐὰν αἱ ἄλλαι Αὐλλὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἀνεξαρτησίαν, θὰ συγκατατεθῇ καὶ ἡ Γαλλία, καθόσον μάλιστα εἰς ἔθνος νεαρὸν καὶ πλήρες ζωῆς, διορθᾷ ἀσφαλείας ἅς μάτην ζητεῖ εἰς τὴν ἐξηχρειωμένην τῶν Τούρκων φυλὴν. » Τοιαῦτα ἔγραφεν ὁ Πρέσβυς τῆς Γαλλίας περὶ τὸ 1825, πλὴν ὁ χρόνος ἀπέδειξεν ἐν μέρει, τοῦλάχιστον ἐν τῷ φανερῷ, ἐσφαλμένας τὰς περὶ τῶν ἄλλων Δυνάμεων κρίσεις του.

Τὰ ἀξιάγαστα τῶν Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα, ἡ διάρκεια τοῦ ἀγῶνος, αἱ θειώδεις ὠμότητες τῶν Ὀθωμανῶν, ἡ ἐπίδρασις τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν γένει ἐπὶ τῶν λαῶν, καὶ τοῦ κλασικισμοῦ ἰδίως ἐπὶ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς Εὐρώπης πνευμάτων, καὶ ἰδιαιτεραὶ πολιτικαὶ περιπέτειαι, συνεκίνησαν ἐπὶ τέλος τὰ πλήθη ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἔκαμψαν συνόμα καὶ τὴν δύσκαμπτον πολιτικὴν τῶν ἀνακτοβουλιῶν. Τὰ διάφορα ταῦτα ἐλατήρια παρώθησαν ἐπὶ τέλος πολλοὺς μεγάλους ἀνδρας Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας καὶ Ἰταλίας νὰ προσφέρωσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἑμοῦ μετὰ τὰ πλούσια αὐτῶν βαλάντια καὶ τὸ πλούτιμον αἷμά των· ἐξήσκησαν δὲ καὶ σωτήριον ἐπιβρόχον ἐπὶ τῶν ψυχῶν γενναίων τινῶν καὶ φιλελλήνων τῆς Γερμανίας Ἡγεμόνων, αἵτινες καὶ θησαυροὺς ἔδαπανησαν, καὶ διάσημα πρόσωπα ἀπέστειλαν, καὶ τὴν εὐεργετικὴν αὐτῶν ἐνέργειαν εἰς ἄλλους μετέδωκαν. Προσδεύοντες ὁμως τοῦ ἀγῶνος, καὶ διατράνουμένων

των κινδύνων, ἐξήσκησαν ἐπίσης τοιαύτην καὶ ἐπὶ ἐτέ-
ρων κραταιῶν Ἡγεμόνων καὶ ἀνακτοβουλίων· μόνον
τὸ τῆς Αὐστρίας ἀνακτοβούλιον ἔμεινε τότε ἀμάλα-
κτον, καὶ πιστὸν εἰς τὴν ἀρχαιοπαράδοτον, ἀνελεύ-
θερον καὶ φιλότουρκον οὗτου πολιτικὴν.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τὰ ἔθνη καὶ αἱ κυβερνήσεις
ἐπιδιώκουν συνήθως συμφέροντα, πλὴν δὲν εἶναι, οὔτε
πρέπει γὰρ ἦναι ἐξ αὐτῶν, ξένη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ
ἡ δόξα· ἔχουν ἀντιζηλίας πλὴν ἔχουν καὶ φιλοτιμίας·
ἔρπου κάποτε εἰς ποταπότητας, πλὴν ἀνυψοῦνται καὶ
εἰς μεγαλεῖα· ὠθοῦνται πολλάκις ὑπὸ ἀγενῶν παθῶν
καὶ στιγμιαίων ὀρμῶν, πλὴν ἐμπνέονται ἄλλοτε ὑπὸ
γενναίων φρονημάτων καὶ εὐγενῶν ἰδεῶν· εἶναι καὶ
αὐτὰ κράμα ἀρετῶν καὶ ἑλαττωμάτων, ὡς εἶναι καὶ
τὰ ἄτομα ἐκ τῶν ὁποίων σύγκεινται. Εὐτυχῆς δὲ καὶ
τρισευδαίμων εἶναι ἡ ἀνθρωπότης, ὅσάκις τὸ κράτος
τῆς ἀρετῆς ὑπερισχύει εἰς τὰ ἔθνη καὶ εἰς τὰς κυβερ-
νήσεις!

Τὸ ὠραῖον ὁμῶς καὶ οὐράνιον τοῦτο φαινόμενον
δὲν εἶναι βεβαίως σταθερὸν, οὔτε ἀπαντᾶται μόνιμον
εἰς τὴν ἱστορίαν· εἶναι μεταβατικὸν μετέωρον, παρου-
σιαζόμενον ἐκ διαλειμμάτων· εἶναι σπάνιον, ἂν καὶ
ἐπιθυμητὸν, ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ, ὡς γαλήνιος καὶ
ἡλιοπάροχος ἡμέρα εἰς δυσχεῖμερον καὶ ψυχρότατον
χειμῶνα· εἶναι δὲ καὶ πολλάκις ἀνεξάρτητον ἀπὸ τοῦ-
τον ἢ ἐκεῖνον τὸν διοικητικὸν τύπον· ἀκολουθεῖ ἐπίσης
καὶ εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν ἐντελέστερον πολιτισμὸν
τὰς δονήσεις τῶν κοινωνιῶν, τὴν φορὰν τῶν πραγμά-
των καὶ τὸ ποικίλον τῶν χαρακτήρων. Τοιοῦτόν τι
συνέβη ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἰς τε τὰ
ἔθνη καὶ τὰς κυβερνήσεις. Ἐπῆλθεν εὐτυχῶς στιγμή,
καθ' ἣν καὶ κοινωνίαι καὶ περιστάσεις καὶ χαρακτήρες

συνητηθήσαν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, καὶ ἐνεπνεύσθησαν
ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος εὐνοϊκῶν διαθέσεων.
Ὅθεν μ' ὄλας αὐτῶν τὰς ἀντιζηλίας, τὰ ἀνώμαλα συμ-
φέροντα καὶ τὰ πολέμια πάθη, ὑπερίσχυσαν ἐπὶ τέλους
τὰ αἰσθήματα τῆς φιλανθρωπίας, τῆς γενναιότητος
καὶ τοῦ Φιλελληνισμοῦ, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων
ἀνεφάνησαν οἱ νέοι Φιλέλληνες, οἵτινες καὶ τὰς δυ-
νάμεις των διέθεσαν, καὶ τὸ αἶμά των ἔχυσαν, καὶ
τοὺς θησαυροὺς των ἐδαπάνησαν.

Πρῶτοι οἱ ἰσχυροὶ καὶ μεγαλόψυχοι Ἡγεμόνες
τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, καὶ οἱ εἰς τὰ
ἀνακτοβούλια αὐτῶν ἐδρεύοντες ἐπιφανεῖς καὶ εὐπαί-
δευτοι ἄνδρες, ἀνεγνώρισαν ἐπισήμως τὸν Ἑλληνικὸν
ἀγῶνα, ἐπεσύναψαν συμμαχίαν καὶ προέβησαν μέχρι
τῶν σωτηρίων ἐκεῖνων μέτρων, περὶ τῶν ὁποίων ἤδη
θέλομεν διαλάβει.

Ἐπὶ Γεωργίου τοῦ Δ'. βασιλέως τῆς Ἀγγλίας,
ἀνελθὼν ἐν τοῖς πράγμασιν, ὁ φύσει ἐλευθερόφρων
καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰς τὰ συγγράμματα τῶν κλα-
σικῶν Ἑλλήνων ἀνατραφεὶς Γεώργιος Κάνιγκ, παρε-
δέξατο καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει πολιτικὴν φιλελευθέραν
καὶ φιλελληνικὴν. Οὗτος λαβὼν ἀφορμὴν καὶ ἐκ τινος
τῶν Ἑλλήνων ἀναφορᾶς, ἐπικαλουμένων τὴν ἀρω-
γὴν του, ἐπροχάλεσεν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος
καὶ τὴν σύμπραξιν τῆς Ῥωσσίας, ἥτις οὕσα ἤδη εὐ-
διάθετος, ἤκουσε μετ' εὐσφραγείας τὴν πρότασιν. Ἐν-
τὸς δὲ τοῦ ἀνακτοβουλίου τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς
Ῥωσσίας Νικολάου, συνέδρευε μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ
Νεσελρώδ καὶ ὁ ἐκ Κερκύρας Ἕλλην τὸ γένος
καὶ τὴν ψυχὴν Ἰωάννης Καποδίστριας, ὅστις μεγά-
λως συνέπεινεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ μεταξὺ Ἀγγλί-
ας καὶ Ῥωσσίας Πρωτοκόλλου τῆς 4ης Ἀπριλίου

1826, δι' οὗ ἀπεφασίζετο ἡ ἀπὸ κοινοῦ αὐτῶν μεσο-
λάβησις μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων μερῶν, ἢ ἀνακωχῆ
τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἢ παραδοχὴ τῶν ὄρων τῆς εἰρη-
νοποιήσεως, κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων, ἢ μὲν Ἑλ-
λὰς ὄφειλε ν' ἀναγορευθῆ Κράτος ἐσωτερικῶς αὐτό-
νομον καὶ ἐλεύθερον, ἢ δὲ Τουρκία ἔχουσα ἐπ' αὐτοῦ
μόνην τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν, νὰ λαμβάνη καὶ ὠρι-
σμένον τινὰ ἐτήσιον φόρον, καὶ ἡ πρόσκλησις ἐπὶ τέ-
λους τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης Δυνάμεων, ὧν εὐ-
ηρεστοῦντο νὰ συμπράξωσιν εἰς τὸν προκείμενον σκο-
πόν.

Μόνον δὲ τὸ ἀνακτοβούλιον Καρόλου τοῦ Γ'. βα-
σιλέως τῆς Γαλλίας συγκατελέχθη εἰς τὰ δύο ἀνω-
τέρω. Ὁ Πρωθυπουργὸς αὐτοῦ Βιλλιέλ οὐ μόνον πα-
ρεδέξατο ἀμέσως τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἐμπορούμενος
καὶ ὑπὸ τῶν ἱπποτικῶν αἰσθημάτων τοῦ ἔθνους του,
ἐπρότεινε νὰ μεταβληθῆ τὸ ῥηθὲν πρωτόκολλον εἰς
συνθήκην μεταξὺ τῶν τριῶν Δυνάμεων, ἥτις καὶ συ-
νωμολογήθη τὴν 6 Ἰουλίου 1827. Προσετέθησαν δὲ
τότε εἰς αὐτὴν καὶ μυστικά τινὰ ἄρθρα, δι' ὧν ἀπε-
φασίζετο, ὅτι ἂν ἡ Τουρκία ἐντὸς ὠρισμένης προθε-
σμίας, δὲν ἀπεδέχετο τὴν μεσιτείαν αὐτῶν καὶ τὴν
ἀνακωχὴν, ἤθελον ἀπὸ κοινοῦ προβῆ εἰς ὅσα μέσα ἐν
τῇ φρονήσει των, ἤθελον θεωρήσει ἀναγκαῖα, πρὸς ἐ-
πίτευξιν τῶν συνομολογηθέντων ὄρων τῆς συνθήκης.

Κατὰ συνέπειαν δὲ ταύτης, δι' ἧς ἐσχηματίσθη
ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τριπλῆ λεγομένη συμμαχία, κα-
τέπλευσαν εἰς τὴν Μεσόγειον τρεῖς ναυτικαὶ μοῖραι
τῆς τε Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν
πρώτη συγκειμένη ἐκ 12 πλοίων ἐδιοικεῖτο ὑπὸ τοῦ
ναυάρχου Κοδριγκτῶνος, ἡ δὲ δευτέρα ἀπαρτιζομένη
ἐξ 9 ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Δε-Ῥιγνὸ καὶ ἡ τρίτη

ἀποτελουμένη ἐξ 8 ὑπὸ τοῦ ἀντιναυάρχου Ἑίδεν. Ἐ-
λαβον δὲ καὶ οἱ τρεῖς ὀδηγίας νὰ ἔχωσι πάντοτε ὑπ'
ὄψιν τὸ κείμενον τῆς συνθήκης, καὶ νὰ συνεννοῶνται
μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει σχετικῶν Πρέσβων
Στρατφόρδου Κάνιγκος, Γυλλιεμινῶ καὶ Ῥιπωπιέρ,
οἵτινες εἶχον ἤδη ἐπιφορτισθῆ νὰ προτείνωσιν εἰς τὴν
Πύλην τὴν μεσιτείαν τῶν Αὐλῶν των, καὶ τὴν ἀνα-
κωχὴν τῶν ὄπλων, ὡς οἱ ναύαρχοι ἔλαβον παρὰ τού-
των τὴν ἐντολὴν νὰ προτείνωσιν αὐτὰς συγχρόνως
καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνας.

Καὶ οὗτοι μὲν μ' ὅλας αὐτῶν τὰς διχοστασίας ἐκ
τῶν ὁποίων τότε δυστυχῶς κατεσπαράσσοντο, παρε-
δέξαντο τὴν προταθεῖσαν μεσιτείαν καὶ τὴν ἀνακωχὴν,
ἀλλ' ἡ Τουρκία ἀπέκρουσεν αὐτὰς μετ' ἀγερωχίας καὶ
ἀγανακτήσεως. Πλὴν οἱ Πρέσβεις δὲν ἀπώλεσαν καὶ
τὰς ἐλπίδας των, διότι ἐνῶ ἐπανελάμβανον, ἂν καὶ
εἰς μάτην, τὰς ἀποκείρας των πρὸς τὴν Πύλην, πα-
ρήγγελλον ταύτοχρόνως καὶ πρὸς τοὺς ναύαρχους, νὰ
συννενοηθῶσι μετὰ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχιστρατή-
γου τότε τῆς Τουρκίας Ἰβραήμ Πασᾶ, ὅπως συγκα-
τατεθῆ εἰς τὴν παῦσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν μεχρισοῦ ἡ
Πύλη ἀποφανθῆ ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς προτεινομένης μεσι-
τείας, καὶ ἐν περιπτώσει ἐπιμόνου ἀρνήσεως, νὰ προβῶ-
σιν εἰς πᾶν μέτρον ὑπαγορευόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης,
ὅπως ἐμποδισθῆ ἡ παράτασις τοῦ πολέμου, καὶ ἐπι-
τευχθῶσιν οἱ ὅροι τῆς συνθήκης. Ἐντεῦθεν ἀρχεται
κυρίως ἡ δυσκολωτέρα θέσις τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ
ἀκανθωδεστέρα πορεία τῶν τριῶν ναυάρχων καὶ ἰδί-
ως τοῦ Κοδριγκτῶνος, ὅστις χάριν σεβασμοῦ καὶ ἰ-
κανότητος, καὶ χάριν τῆς ἀξίας τῆς πατρίδος του, ἀ-
νηγορευθῆ ἀρχηγὸς τοῦ συμμαχικοῦ στόλου.

Πρῶτον δὲ ἀτύχημα τοῦ γενναίου τούτου Φιλέλ-

ληνος, ὡς καὶ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τὴν Ἰουλιανὴν συνθήκην ἀποβίωσις τοῦ φιλελευθέρου καὶ μεγαλοπράγμονος ἀνδρός Γεωργίου Κάνιγκος, καὶ ἡ ἐν τῇ Πρωθυπουργίᾳ ἀνοδος τοῦ Γονδερίχ, ἀνδρός ἤπτον φιλελευθέρου καὶ ἀσθενοῦς χαρακτήρος.

Ἐτέρα αὐτοῦ δυσχέρεια ἦτον ἡ εἰσχωρήσασα τότε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων διχόνοια, καὶ ἡ ἐνεκα ταύτης ἀνωμαλία, εἰς ἣν εἶχον περιέλθῃ τὰ πράγματα, περὶ τῶν ὁποίων καὶ αὐτός ὁ ἴδιος Κόδριγκτων ἔγραφεν εἰς τὴν κυβέρνησίν του, ὅτι διετέλουν εἰς ἣν ἦσαν καὶ ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Περσῶν κατάστασιν.

Πλὴν ἡ μεγάλη καὶ δυσυπέρβλητος αὐτοῦ δυσκολία, ἣτις καὶ συνεχῶς τὸν ἔθετεν εἰς ἀμηχανίαν, ἦτον ἡ ἐλστικότης, ἡ ἀοριστία καὶ ἡ ἀμφιβολογία τῶν ὁδηγιῶν, τὰς ὁποίας ἐκ διαλειμμάτων ἐλάμβανε, διότι αἱ σύμμαχοι Δυνάμεις, θέλουσαι νὰ συμβιβάσῃ τὰ ἀσυμβίβαστα, ἐπεδίωκον μὲν τὴν εἰρηνοποίησιν, ἀλλ' ἐπεθύμουν αὐτὴν ἄνευ αἱματηρῶν μετὰ τῆς Τουρκίας συγκρούσεων. Ὅθεν ἔγραφον πρὸς τὸν Κόδριγκτων νὰ διαθέσῃ μὲν ὅλα τὰ μέσα, ὅσα ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν του πρὸς παραδοχὴν τῶν ὁρῶν τῆς συνθήκης, πλὴν ἄνευ ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ μὴ προβῇ καὶ εἰς ἐνοπλον ἐπίθεσιν.

Ἐτεραι ὡσαύτως δυσχέρειαι ἀνεφύοντο ἐκ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀντιπολιτευομένων τὸ Ὑπουργεῖον, καὶ ἐκ τῶν ἀντιζηλιῶν καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλας δυσπιστιῶν τῶν συμμάχων Δυνάμεων. Τούτων ἐνεκα καὶ ὁ Ὑπουργός τῶν ναυτικῶν Δουξ τῆς Κλαρεντίας, ἐσύσταινε πάντοτε πρὸς αὐτὸν τὴν φρόνησιν, τὴν μετριότητα καὶ τὴν περίσκεψιν εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ βήματα, διότι ὑποπτεύετο ἡ μάλλον ἐπέθετο, ὅτι οὔτε ἡ Γαλλία, οὔτε ἡ Ῥωσσία ἦσαν εἰλικρινεῖς ὡς πρὸς τὰ

Ἑλληνικὰ πράγματα. Τοιαύτας ὁμως ὑπονοίας εἶχε καὶ αὐτός ὁ Κόδριγκτων, ὅστις μάλιστα καὶ τοὺς Γάλλους ἐθεώρει φυσικοὺς τῶν Ἀγγλων ἐχθροὺς, καὶ πρὸς τοὺς Ῥώσσους δὲν ἦτο καλῶς διατεθειμένος.

Ἄλλ' ἡ μάλλον ἐκ τοῦ σύνεγγυς καταβασανίζουσα τὴν διάνοιάν του, καὶ διηνεκῶς καθιστῶσα ἀκανθωδεστέραν τὴν θέσιν του, καὶ ἴσως ἐπικινδυνωδεστέραν, ἦτον ἡ τῶν δύο ἀντιναυάρχων σφοδρὰ πρὸς ἀλλήλους ἀντιπάθεια, τὸ ἀνόμιον τῶν χαρακτήρων των, καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἰδίως δυσμενὴς τοῦ Δε-Ῥιγνὸ διάθεσις, προερχομένη οὐχὶ ἐκ φυσικοῦ τινος αἰσθήματος, ἀλλ' ἐκ προγενεστέρων μετὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου προσωπικῶν αὐτοῦ σχέσεων. Πᾶσα δὲ διατάραξις ἀρμονίας, ἡδύνατο νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἀπώλειαν τῶν πραγμάτων. Πλὴν ἡ ὀρθοφροσύνη, ἡ δεξιότης καὶ ἡ σύνεσις τοῦ φιλέλληνος ἀνδρός, ἐπετύγχανον νὰ ὑπερνικῶσιν ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ νὰ ἐξέρχωνται μετὰ θριάμβου ἐκ πάσης ἀναφρομένης περιπλοκῆς.

Συνεπεία λοιπὸν τῶν ὁδηγιῶν των ὅτε ναύαρχος Κόδριγκτων καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Δε-Ῥιγνὸ, μὴ ἀφιχθέντος εἰσέτι τοῦ ἀντιναυάρχου Ἐἰδεν, συνήλθον περὶ τὴν 25 Σεπτεμβρίου 1827 εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἰβραήμ, παρὰ τοῦ ὁποίου ἀπήτησαν δυνάμει τῆς συνθήκης τὴν παῦσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἐν δὲ τῇ περιπτώσει ταύτῃ παραφερθεὶς ὁ Ἰβραήμ, ἐξεφράσθη μετὰ μεγίστης περιφρονήσεως κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ὁ Κόδριγκτων ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὴν θρασύτητά του, εἰπὼν εἰς αὐτὸν ὅτι ὤφειλε νὰ σέβηται πλειότερον καὶ νὰ μὴν ἐξυβρίζῃ ἀνδρας, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τόσα ἔτη δὲν ἴσχυσεν ἡ Τουρκία νὰ ὑποτάξῃ, καὶ οἵτινες τόσα ἀνήγειραν τρόπαια καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ὥστε ἐπὶ τέλους ἦναγ-

κάσθη ἢ κυβέρνησίς του νὰ κινήσῃ κατ' αὐτῶν ὄλας τὰς ναυτικὰς αὐτῆς δυνάμεις. Ἐπαναφέροντες δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῆς ἀνακωχῆς, ἠρνήθη μὲν καταρχὰς ὁ Ἰβραήμ νὰ ἐνδώσῃ, ὡς μὴ ὦν ἐξουσιοδοτημένος, ἀλλὰ τέλος ὑπεσχέθη ἐπὶ λόγῳ τιμῆς νὰ τηρήσῃ εἰκοσαήμερον ἀνακωχὴν, ἕωσοῦ ἀποταθῆ καὶ λάβῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁδηγίας παρὰ τῆς κυβερνήσεώς του.

Περὶ τὰς 2 ὁμῶς τοῦ Ὀκτωβρίου ἀπεπέσει τὴν ὑπόσχεσίν του, ἀπέστειλε μίαν μοῖραν τοῦ στόλου ἐκ 39 πλοίων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν φρουρίων τῶν Χατρῶν, καὶ καταδίωξιν τοῦ Ἀστυγγος, στολαρχοῦντος 20 πλοῖα Ἑλληνικὰ, καὶ προσωρμισμένου εἰς τὸν λιμένα τῆς Ναυπάκτου. Ἀλλὰ παραπλέων ὁ Κόδριγκτων περὶ τὸ ἀκρωτήριον Ἀραξον μὲ ἓν πλοῖον τῆς γραμμῆς, δύο Φρεγάτας, καὶ ἓν Βρίκιον, ἠνάγκασε τὴν μοῖραν ἐκείνην δι' ὀλίγων κανονοβολισμῶν, νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀφίχθη εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ ὁ ἀντιναύαρχος Ἐίδεν μετὰ τῆς Ῥωσικῆς μοίρας. Ὁ Κόδριγκτων συναντηθεὶς τότε πρώτην φοράν μετ' αὐτοῦ, ἐπίσθη πληρέστατα, ὡς ὁ ἴδιος μετ' εὐλικρινείας ὁμολογεῖ ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ ἀλληλογραφίᾳ του, περὶ τῆς εὐθύτητος καὶ ἀγνότητος τῶν αἰσθημάτων του. Τοῦ ἐπρότεινε δὲ νὰ συνεπισκεφθῶσι τὸν Γάλλον ἀντιναύαρχον, ἀλλ' ὁ Ἐίδεν ὑπεξέφυγε τὴν πρότασιν εἰπὼν, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νὰ καταπλεύσῃ εἰς Ζάκυνθον πρὸς ἀγορὰν προμηθειῶν.

Ἐκτοτε πλέον ὁ Κόδριγκτων συνεχάλει ἀμφοτέρους ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του, καὶ ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας των, προσεῖχε νὰ τοὺς μεταχειρίζηται ὡς ἰσοβαθμίους μετὰ πολλῆς ἀδρότητος, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συγκρούσεως ἢ παρεννοήσεως. Ὅσάκις οἱ

Γραμματεῖς τοῖς προσέφερον Πρωτόκολλόν τι, τὸ ὑπέγραφεν αὐτός, ἔπειτα χωρὶς νὰ τὸ μεταδώσῃ εἰς τινὰ, τὸ ἔθετεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ὅστις ἐκ τῶν δύο ἀντιναύαρχων πρῶτος ἐλάμβανεν αὐτὸ ἀνὰ χειρὰς τὸ ὑπέγραφε, καὶ τὸ ἀφινεν ἐκ νέου ἐπὶ τῆς τραπέζης, χωρὶς νὰ τὸ προσφέρῃ εἰς τὸν συνάδελφον. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ δύο οὗτοι ἀντιζήλοι, ἦσαν καὶ χαρακτηρὸς ἀντιθέτου, διότι ὁ μὲν Δὲ-Ῥιγνὺ ἦτο μᾶλλον εὐφάνταστος, ἰδιότροπος, δυσδιάθετος πρὸς τοὺς Ἑλληνας, καὶ λίαν ἰσχυρογνώμων εἰς ὅτι αὐτός ἐπρότεινε ἢ ἐνόμιζεν ὀρθόν. Ὁ δὲ Ἐίδεν ἀπεναντίας ἦτο μᾶλλον σοβαρὸς, εὐδιάθετος πρὸς τοὺς Ἑλληνας, ἀφελὴς καὶ εὐπειθέστατος ὡς Ἀγγλος ὑπάλληλος εἰς τὰς περὶ τὴν κοινὴν ὑπηρεσίαν προτάσεις τοῦ Κόδριγκτωνος.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Τουρκία ἐπέμενε πεισματωδῶς ν' ἀποκρούῃ τὴν προτεινομένην μεσιτείαν, καὶ ὁ Ἰβραήμ νὰ ἐξακολουθῇ τὰς ἐχθοπραξίας, οἱ ναύαρχοι διετάχθησαν ὑπὸ τῶν οἰκείων κυβερνήσεων νὰ προβῶσιν εἰς ἐντονώτερα μέτρα, νὰ θέσωσιν εἰς στενὸν ἀποκλεισμὸν τὸν Τουρκοαἰγύπτιον στόλον, ν' ἀπαγορεύσωσι πᾶσαν αὐτοῦ προμήθειαν καὶ συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Αἰγύπτου, καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Ἰβραήμ νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ ἰσχυρογνωμία του, ἠδύνατο νὰ ὠθήσῃ τὴν Τουρκίαν εἰς σύγκρουσιν μετὰ τῶν Δυνάμεων. Ὁ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κόδριγκτωνος, μέχρι τίνος βαθμοῦ ἦσαν ἐξουσιοδοτημένοι οἱ ναύαρχοι νὰ προβῶσιν, ἀπήντησεν ὅτι ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ τὰ τηλεβόλα, ὅπως ἐπιβάλωσι τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου παραπλέων ὁ συμμαχικός στόλος ἐξώθεν τῆς Πύλου, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Ἰβραήμ ἐξηκολούθη μετὰ βαρβαρότητος τὰς ἐχθροπραξίας, σφάζων, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων ἀδιακρίτως τοὺς ἀόπλους κατοίκους τῆς Πελοποννήσου. Τότε ὁ Κόδριγκτων, τῆ συναινέσει καὶ τῶν συναδέλφων του, ἐπέμψε μετ' ἐπιστολῆς τὸν πλοίαρχον Κραδόκ πρὸς τὸν ἐν Πύλῳ διαμένοντα Ἰβραήμ, πλὴν οὗτος εἶχε δώσει μυστικὰς διαταγὰς νὰ τοῦ εἴπωσιν, ὅτι ἦτον ἀπὼν καὶ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Πελοποννήσου. Ὁ Κραδόκ ἐπιμένων εἰς μάτην νὰ παραδώσῃ τὴν ἐπιστολὴν, ἠναγκάσθη ἐπὶ τέλους ν' ἀπέλθῃ ἀπρακτός.

Ἄνεφερε δὲ μόνον εἰς τοὺς ναυάρχους τὴν ἐν τῷ λιμένι τοποθέτησιν καὶ τάξιν τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου, ὡς νὰ ἦτο παρεσκευασμένος εἰς ναυμαχίαν, διότι ἦτο πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, παρατεταγμένος ἐν εἴδει ἡμικυκλίου ἢ ἰππείας ὀπλῆς, ὅπως ἔχη συνεπικούρους τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς φρούρια, καὶ τὰς ἐπὶ τῆς νήσου Σφακτηρίας κανονοστιχίας· εἰς τὰ δύο ἄκρα τοῦ ἡμικυκλίου ἦσαν τὰ μεγαλύτερα, καὶ κατόπιν καὶ ὀπισθεν τούτων τὰ μικρότερα πλοῖα, ἀποτελοῦντα ὅλα τρεῖς κατὰ βάθος καὶ μῆκος γραμμὰς· εἰς ἑκατέραν δὲ τῶν δύο ἄκρων ἦσαν τρία πυρπολικά· μίαν δὲ μόνην διόδον ἄφιναν πρὸς τὸν συμμαχικὸν στόλον, τὴν ἄγουσαν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ βᾶθος τοῦ ἡμικυκλίου, ὅπου ὑπέθετον ὅτι ἐμελλεν ἐκεῖνος νὰ ἀγκυροβολήσῃ ἂν εἰσῆρχετο.

Τοιαύτη ἦτο κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ Κραδόκ ἡ ἐν τῷ λιμένι τοποθέτησις καὶ τάξις τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχον καὶ τινες Γάλλοι ἀξιωματικοί, ἐξ ὧν, ὡς πιστεύε-

ται, ὁ ἀρνησίθρησκος μάλιστα Λετελλιέ παρότρυνε τὸν Ἰβραήμ νὰ προσχεδιάσῃ τὴν ναυμαχίαν. Ὁ Κόδριγκτων, καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν πληροφοριῶν τούτων, παρατήρει ὅτι προϊόντος τοῦ χειμῶνος ἦτον ἀδύνατον νὰ τηρηθῇ ὁ στενὸς ἀποκλεισμός ἐξώθεν τοῦ λιμένος, ὅτι ἐπομένως ὅλοι αὐτῶν αἱ προσπάθειαι πρὸς ἐκβίασιν τῶν Τούρκων, ἤθελον ἀποβῆ ἀτελεσφόρητοι, καὶ ὅτι τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ, ἦτον ἡ εἰσπλευσις τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἐντὸς τοῦ λιμένος.

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν εἰς τοιοῦτον τελεσφόρον σχέδιον συγκατάθεσιν τῶν δύο ἀντιναυάρχων, τῶν ὁποίων ἡ ἀντιζηλία καὶ ὁ ἀνόμιος χαρακτήρ, ἠδύναντο νὰ ματαιώσωσι τὰ πάντα; — Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν συναίνεσιν τοῦ Ῥώσσο, οὐδεμίαν εἶχεν ἀμφιβολίαν, πλὴν ἐφοβεῖτο τὴν ἰδιοτροπίαν καὶ ἰσχυρογνωμίαν τοῦ Γάλλου. Ὅτι ὁμως ὑποπιτεύετο ἀνεπίτευκτον ἴσως διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἐμηχανεύθη ὁ ἀγγινοῦστατος ἀνὴρ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ διὰ τῆς σκολιᾶς, καὶ συνάμα ἀβρόφρονος συμπεριφορᾶς του.

Πρωίαν τινὰ μετέβη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος του πρὸς ἐπίσκεψίν του ὁ Δὲ-Ῥιγνὸ, καὶ συνομιλοῦντες ἀπλῶς περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἰδίως περὶ τῆς ἐν καιρῷ χειμῶνος ἀδυνατοῦ παρατάσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἠρώτα αὐτὸν ὁ Κόδριγκτων, ἂν ἐσκέφθη, ἢ ἐγνώριζεν ἕτερόν τι μέσον μᾶλλον δραστήριον πρὸς ἐκβίασιν τοῦ Ἰβραήμ καὶ παῦσιν τῶν βαρβαροτήτων του; — Τὸ μόνον ἀσφαλὲς καὶ ἀποτελεσματικόν, ἀπήντησεν ὁ Δὲ-Ῥιγνὸ, εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ εἰσπλεύσωμεν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἔστω καὶ μὲ ἰδίαν προσωπικὴν εὐθύνην ἐνώπιον τῶν κυβερνήσεών μας. — Συμμερίζομαι πληρέστατα τὴν ἰδέαν σας, ἐπανέλαβεν

ὁ Κόδριγκτων. Προσκληθεὶς αὐθημερόν καὶ ὁ Ἔιδεν καὶ συγκατατεθεὶς συνέταξαν ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τὴν 18 Ὀκτωβρίου καὶ συνυπέγραψαν Πρωτόκολλον, δι' οὗ ὑποχρεοῦντο νὰ εἰσέλθωσι καὶ λάβωσιν ὠρισμένην θέσιν ἐντὸς τοῦ λιμένος τῆς Πύλου, ὅπως διὰ τῆς παρουσίας των πείσωσι τὸν Πασᾶν νὰ συμμορφωθῇ μὲ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης.

Ἐτέρα ὁμῶς δυσκολία τότε ἀνεφύετο εἰς αὐτόν, πῶς νὰ τοποθετήσῃ ἐν τῷ λιμένι τοὺς δύο ἀντιζήλους συναδέλφους του, ὅπως συμβιάσῃ τὰς ἀδυναμίας των. Πλὴν ἀνακαλύψας μετὰ πολλῆς λεπτότητος καὶ τέχνης τὰς διαθέσεις τοῦ Δε-ῚΡιγνῦ, ἐπέτυχε νὰ ὑπερνικήσῃ καὶ ταύτην. Ὅθεν εἰσπλέοντες ἐν τῷ λιμένι κατὰ τὴν 20 Ὀκτωβρίου 1827, ὁ μὲν Δε-ῚΡιγνῦ εὐχαριστήθη νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ὑπήνεμον ἄκραν τοῦ ἡμικυκλίου, ὅπου ἀπέναντι τῆς ναυαρχίδος του Σειρῆνος, ἦσαν τέσσαρες Αἰγύπτιαι φρεγάται, ἐφ' ὧν εὐρίσκοντο καὶ οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοί, τοὺς ὁποίους ἐκολακεύετο ὅτι ἤθελεν οὐδετερώσει ἐνώπιον τῆς Γαλλικῆς σημαίας. Κατόπιν τούτου πρὸς τὸ βάθος τοῦ ἡμικυκλίου, ἠγκυροβόλησεν ὁ Κόδριγκτων, τοῦ ὁποῖο ἡ ναυαρχὴ Ἀσία εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο ναυαρχίδων τοῦ Τουρκοαιγυπτίου στόλου. Εἰς τὴν προσήνεμον ἑτέραν ἄκραν τοῦ ἡμικυκλίου, ἐκτεινομένην πρὸς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, παρετάχθη ὁ Ἔιδεν, τοῦ ὁποῖο ἡ ναυαρχὴ Ἀζώφ προσωρμίσθη ἀπέναντι δύο μεγάλων πλοίων τῆς γραμμῆς.

Ὁ Κόδριγκτων ὡς ἀναφέρει ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ του, ἂν καὶ ἠδύνατο ν' ἀνοίξῃ ἑτέραν δίοδον πρὸς καταλληλοτέραν θέσιν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ἐπρόκρινεν ὁμῶς πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ὑπονείας, νὰ τοποθετηθῇ εἰς ἐκείνην, ἣν εἶχον ἤδη ἀφήσει ἐν τῷ μέ-

σω τῆς ὀπλῆς· ἐνεκα τούτου ἀπηγόρευσε καὶ τὴν ἀπλὴν ἐκπυρσοκρότησιν πυροβόλου, ἐκτὸς ἂν πρῶτοι ἤθελον δόσει τὴν ἀφορμὴν οἱ Τουρκοαιγύπτιοι. Μόλις δὲ ἠγκυροβόλησεν ἅπας ὁ συμμαχικὸς στόλος, ὁ Κόδριγκτων ἀπέστειλε τὴν λέμβον τῆς φρεγάτας Δαρτμοῦθ πρὸς μετακόμισιν ἀγγελίας τινὸς ἐπὶ τῶν Τουρκικῶν πυρπολικῶν, ἐνῶ δὲ ἡ λέμβος ἐπλησίαζεν εἰς ἐκεῖνα, οἱ Τούρκοι πυροβολήσαντες κατ' αὐτῆς, ἐφόνευσαν τέσσαρας ναύτας καὶ τὸν ἀξιωματικὸν καὶ δόκιμον Φιτορόην· τότε ἡ Δαρτμοῦθ ἀμυνομένη ἀντεπυροβόλησεν ὁμοίως διὰ τουφεκισμῶν, καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἐμιμήθη καὶ ἡ Γαλλικὴ ναυαρχὴς. Εὐθὺς ἤρξαντο ἐκ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου τὰ τηλεβόλα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀπήντησαν τὰ Ἀγγλογαλλικά, καὶ ἔκτοτε ἡ μάχη κατέστη γενικὴ· ὥστε εἶναι πρόδηλον καὶ ἀδιαφιλονείκητον, ὅτι ἡ ἀφορμὴ ἡ ἐναρξὶς τῆς ναυμαχίας εἴτε τυχαίως, εἴτε σκοπίμως ἐδόθη ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡ μάχη τῆς ὁποίας ἡ ἀκριβὴς, ζωηρὰ καὶ συνάμα περιπαθὴς ἀφήγησις ἀναγινώσκεται εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Κοδριγκτωνος, διήρκεσεν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας πεισματώδης καὶ φονικῆ, ἐντὸς ἀπείρων στροβίλων καπνοῦ καὶ φλογῶν, ἐξ ὧν ἐκαλύπτετο ὁ λιμὴν τῆς Πύλου, ὅστις καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἐκάπνιζεν εἰσέτι ὡς Ἡφαίστειον, καὶ ἐπληροῦτο ὑπὸ ἡμιεκαυμένων ναυαγίων, ἀπηνθρακωμένων ἢ πνιγμένων πτωμάτων, καὶ ἡμιθανῶν ναυτῶν καὶ αἰχμαλώτων αἰτούντων σωτηρίαν. Θεάμα τῶνόντι ἐλεεινὸν καὶ σπαραξικάρδιον! Ἄπας δὲ ὁ Τουρκικὸς στόλος, ἐκτὸς εὐαρίθμων τινῶν πλοίων, εὐτυχησάντων νὰ διαφύγῃ τὸν ὀλεθρὸν των, κατεστράφη ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ τῶν τηλεβόλων τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ὅστις ἐπετέλεσε